

НЕБОЈША ЛАЗАРЕВИЋ*

УРОШ ЏОНИЋ

ПРВИ УПРАВНИК УНИВЕРЗИТЕТСКЕ БИБЛИОТЕКЕ У БЕОГРАДУ

Прво име које данашња Универзитетска библиотека „Светозар Марковић” у Београду златним словима уписује у своје анале је свакако име професора Уроша Џонића њеног првог и дугогодишњег управника. Џонић је заиста био не само управник него и стварни неимар и организатор Универзитета библиотеке.

Проф. Урош Џонић рођен је 8. септембра 1888. године у Књажевицу. Гимназију је свршио у Зајечару, а затим је 1910. године дипломирао на Филозофском факултету Универзитета у Београду. Скоро цео свој радни век је провео у Универзитетској библиотеци. Преминуо је 29. септембра, а сахрањен 1. октобра 1968. године на Новом гробљу у Београду. На сахрани су узели учешћа бројни пријатељи, поштоваоци и сарадници пок. Џонића, међу којима и знатан број чланова Српске академије наука и уметности, универзитетских професора, библиотекара и других културних и јавних радника Београда. У име Универзитетске библиотеке с њим се опростио писац редова које му часопис „Библиотекар” овде посвећује, виши библиотекар Небојша Лазаревић.

*

* *

Урош Џонић припада оној плејади наших младих интелектуалаца који су одмах после првог светског рата из иностранства са заносом похитали у тек ослобођену домовину да своје стечено искуство и себе лично ставе на располагање.

Тако је он, по повратку из Француске, где је био професор српске избегличке деце, још 1921. године, у својству асистента Катедре за југословенску књижевност на Филозофском факултету Универзитета у Београду и професора Треће београдске гимназије, изабран, на предлог Павла Поповића и других најистакнутијих професора Београдског универзитета, за првог управника Универзитетске библиотеке, која се тада налазила у оснивању.

Урош Џонић је на положају управника Универзитетске библиотеке остао пуне две деценије односно до 1941. године, када га је окупатор, као великог патриоту и Југословена, сменио са тога положаја, отпустио и пензионисао, а Универзитетску библиотеку затворио.

Његовим самопрегорним залагањем и даноноћним бдењем над такорећи сваком циглом и каменом узиданим у зраду Универзитетске библиотеке, могли су се већ 1923. године библиотечки фондови унети у тек довршене просторије тада велелепне зграде која, по речима натписа уклесаног на зиду њеног хола, *постаде и основа се као плод благородне мисли и племенитог дара Карнегијеве задужбине* и свечано би отворена 24. маја 1926. године – на дан словенских апостола и просветитеља св. Ћирила и Методија.

У циљу што боље организације новоосноване Универзитетске библиотеке, Џонић је приступио проучавању не само библиотекарства уопште, већ и појединих сродних институција у свету. У тој намери је обишао многе познате установе у Аустрији, Чехословачкој, Немачкој, Француској и Швајцарској, како би њихова искуства пренео код нас, а тиме и нашу Универзитетску библиотеку изградио и поставио на европски ниво. А то је, по оцени и признању компетентних стручњака, стварно и постигао.

Поред ванредно успелог систематског попуњавања књижних фондова било путем набавке на рачун репарација, било куповином или другим разним начинима набавке његова је посебна заслуга и у томе што су фондови Универзитетске библиотеке за време његово обogaћени и са седамнаест посебних библиотека, међу којима су неке од непроцењиве научне и националне вредности, као и фондом периодичних и других публикација из области науке о словеначком језику и књижевности.

Не мања заслуга Уроша Џонића у вођењу набавне политике јесте и ударање темеља и успешно извођење међубиблиотечке размене публикација у земљи и иностранству, као и у иницијативи за оснивање Централног каталога Београдског универзитета – првог каталога те врсте у нашој земљи.

Укратко, заслуга је Уроша Џонића што је и после другог светског рата Универзитетска библиотека – постављена још раније на врло солидне основе – могла са

својим дотле обученим кадром да приступи преузимању оних значајних задатака који су једну такву установу очекивали у новоослобођеној земљи.

Захваљујући свим тим чињеницама, Универзитетска библиотека је могла достићи развој својих фондова до данашње завидне висине, како по броју тако и по квалитету, и у својој средини однеговати и оспособити признате стручњаке на пољу библиотекарства који су одатле, као из своје матице, отишли на руководеће положаје неких наших највиших научних библиотека, или су постали управници саме Универзитетске библиотеке.

Но, заслуге Уроша Џонића на пољу библиотекарства нису остале само у оквирима Универзитетске библиотеке, којом је он лично управљао. Он је на пољу библиотекарства уопште дао много прилога и био иницијатор многих стручних подухвата како у Србији тако и ван ње. Кад се то истиче онда се пре свега имају у виду чињенице да је он био и један од оснивача Југословенског библиотекарског друштва као и духовни креатор свих ондашњих закона, правилника, прописа и стручних упутстава из области библиотекарства у нашој земљи.

Упоредо са његовим прегалаштвом на пољу библиотекарства, а захваљујући његовој научној ерудицији, Уроша Џонића сусрећемо и као наставника на Универзитету у Београду, где предаје Историју словеначке књижевности и Историју југословенске књижевности уопште.

Џонића сусрећемо и као сарадника у многим угледним научним и књижевним публикацијама: у „Словенском југу”, „Наставнику”, „Српском књижевном гласнику”, „Просветном гласнику”, „Мисли”, „Прилозима” и другим, у којима је објавио читав низ чланака, монографија, библиографија и приказа о нашим књижевницима, као нпр. о Матавуљу, Сремцу, Скерлићу, Радичевићу, Цанкару, Шантићу итд.

Исто тако, Уроша Џонића видимо као дугогодишњег члана Управе Српске књижевне задруге и као секретара Друштва за српски језик и књижевност.

Сусрећемо га, и даље, и као једног од наугледнијих сарадника Станојевићеве Народне енциклопедије, у којој није био само члан Редакције, већ и писац великог броја

њених прилога. Џонић је, да додамо и то, сарађивао и у савременој Енциклопедији Југославије, где је такође објавио већи број чланака.

Најзад, Џонић је, поред сарадничке делатности у „Годишњици Николе Чупића”, био и један од главних сарадника редактора „Прилога” Павла Поповића и као такав лично обављао многе одговорне редакцијске послове.

Свакако је од интереса и чињеница да је Урош Џонић радио и као универзитетски наставник, а уз све то био и дугогодишњи председник Комисије за полагање испита за звање професора средње и средње стручне школе.

Урош Џонић, тихи прегалац на многим пољима науке, није тражио признања за своје несумњиве заслуге, он је, по природи павучен, окружен себи сличним сарадницима, имао пред собом за циљ само унапређење науке уопште, и библиотекарства посебно, коме је штедро поклатио деценије свога живота.

Уроша Џонића због свега тога и сусрећемо у многим научним публикацијама у којима је објављивао своје радове, који су од несумњиве вредности. Уз то он је присутан на сваком кораку у Универзитетској библиотеци. Баш је ту он оставио неизбрисиве трагове свога стручног заноса и прегалаштва, због чега су му сви библиотекари трајно захвални.

Небојша Лазаревић